

erikWAHL

NU

GÂNDI!

Traducere din limba engleză:
Isabelle Alexe

 ACT și Politon

2017

Se spune că să-i dedici cuiva o carte este una dintre cele mai rafinate manifestări de dragoste. Fără ezitare, îi dedic această carte Tashei - de optsprezece ani inspirația mea artistică, cea mai bună prietenă, iubita mea necondiționată, soția mea. Fie ce-o fi, eu voi dansa mereu pe câmpuri minate și voi tânji să fiu înlănțuit de brațele tale.

Cuprins

<i>Introducere</i>	0 pânză mai mare: povestea mea	7
SECȚIUNEA întâi	ATUNCI ... (cine erai)	
	1 ce era corect referitor la tine	23
SECȚIUNEA a doua	ACUM ... (cine ești)	
	2 ce a mai rămas din tine	43
SECȚIUNEA a treia	CUM... (cine mai poți să fii)	
	3 fii nonconformist!	59
	4 fii intuitiv!	89
	5 fii condamnat!	115
	6 să crești accelerat!	137
	7 fii spontan!	157
	8 fii gata să te abandonezi!	175
	9 fii original!	191
	10 propriul tău picasso	211
	pasul următor	215
<i>articole</i>		216
<i>despre autor</i>		223

Redescoperă-ți geniul creator

Introducere

O pânză mai mare: povestea mea

Lumea nu este decât o pânză pentru imaginația noastră.

— HENRY DAVID THOREAU

Credem în secret că geniul creator le este rezervat doar câtorva aleși — poeți, pictori, scriitori. Adevărul este că revelația creativității se află în noi toți. Noi *suntem* creativitatea. Ea este procesul prin care tu și cu mine descoperim ce ne-a fost dat să fim și să facem. Fără ea, tu și cu mine suntem puțin mai mult decât valurile aruncate de Marea cea Mare*, ajungând acolo unde ne împing vânturile și curenții vieții noastre. Revelația creativității este forța care schimbă marea. Este vaporul îndrăzneț care se ridică pe Marea cea Mare și folosește vânturile și valurile în avantajul său, în timp ce navighează în căutarea unor ținuturi noi, mai bune. Este la fel de

---

* În Biblie, Marea Mediterană poartă denumirea Marea cea Mare (n.red.)

vitală pentru fericirea ta, pe cât este și pentru valoarea muncii tale.

Nu te lăsa păcălit! Creativitatea nu caracterizează persoanele speciale. Și nu se află într-un loc special. Este pretutindeni și în oricine are curajul să-și exploreze întregul potențial. Geniul creator se naște din dorința de aventură care nu te părăsește niciodată... din dorul de ducă mereu prezent care te sustrage de la viața ta ocupată și previzibilă... din curiozitatea insașiabilă care speră mereu — tânjește mereu — ca viața ta să fie mai măreață și mai vibrantă și mai plină de însemnătate decât cea pe care o duci în prezent. Urmând aceste îndemnuri te afli pe calea ta spre libertate. Ea începe atunci când te vezi pe tine exact așa cum ești cu adevărat.

Ești un artist curajos, capabil în orice moment, în orice zi de idei și soluții originale, revelatoare. Dar, cu timpul, ai fost îndepărtat de aventură, de hoinăreală, de uimiri. Ai fost învățat să gândești logic, dar nu îndrăzneț, concret sau instinctiv. Aproape că ai uitat toate acele unelte artistice cu care te-ai născut.

De îndată ce îți amintești — de îndată ce înveți să nu te mai gândești cum să trăiești și cum să muncești —, totul se va schimba.

Ce ar trebui să știi încă de la început este că eu nu am fost mereu artist. Nu m-am născut cu abilități artistice, iar în copilărie nu eram foarte bun la artă. Cel puțin asta mi-a spus un profesor bine intenționat de la școala primară, care voia să mă direcționeze spre ocupații mai practice. Abia ani mai târziu, când în sfârșit mi-am pierdut identitatea sigură, mi-am redescoperit creativitatea îndrăzneță

— identitatea completă și încrezătoare, ascunsă în interiorul nostru, al tuturor, care ne constrânge spre misiunea unică pentru care ne-am născut.

Hai să îți spun toată povestea mea. Aceasta ar putea fi și povestea ta.

Eram bun la școală. Eficient la teste, îmi măsuram respectul de sine și valoarea ca elev și ca om în felul în care am fost învățat să o fac: prin notele pe care le primeam. Eram un adept al regulilor — eficient operațional. Visul oricărui profesor.

Perfecționându-mi această imagine, am devenit un reprezentant al ordinii și execuției lipsite de nonsens. Nu puneam mare preț pe creativitate — prin structura ei, nu-mi permitea o cale precisă prin care să-mi măsoar progresul. Și așa am consimțit să devin o persoană de succes, fiind cel mai eficient adept al regulilor.

După ce m-am asigurat că am o diplomă de facultate, am găsit o slujbă tihnită care se potrivea foarte bine cu principiile mele clare de etică a muncii. Câștigam un salariu decent și aveam o poziție care mă făcea să mă simt respectabil la întrunirile sociale. Am urmat cu religiozitate sistemul standard corporatist și am fost răsplătit cu succesul standard corporatist. Dar prețul călătoriei era pierderea acelei părți din mine care făcea ca viața să fie frumoasă, fascinantă și distractivă. Uitându-mă în urmă, îmi dau seama că stabilitatea carierei mele devenea o dependență periculoasă care mă ferea de asumarea oricărui risc real sau urmărirea oricărei aventuri adevărate.

Obțineam ceea ce lumea numea progres, dar oare mă îndreptam cu adevărat către ceea ce voiam să fiu?

Deși nu recunoșteam atunci acest lucru, după un deceniu petrecut în lumea afacerilor încă nu puteam să mă împotrivesc unei anume impresii că îmi iroiesc cele mai mari talente ale mele. Aveam succes, dar viața de zi cu zi era din ce în ce mai puțin satisfăcătoare.

Într-o tentativă de a trece peste această existență mediocră, am început să-mi hrănesc egoul. Mi-am consolidat imaginea publică și am încercat să găsec satisfacția care îmi lipsea, prin extinderea mea financiară excesivă în ceea ce credeam că sunt investiții prudente, cu „efect de pârghe”, pentru a-mi dezvolta brandul. Pe drept cuvânt, nu încercam să arăt lumii ce pot. Încercam să-mi arăt mie ce pot.

Apoi s-a întâmplat. Bula dot.com care fusese așa cooperantă în a mă ajuta să-mi construiesc fortăreața de securitate financiară s-a spart în cele din urmă. Lumea financiară s-a prăbușit, cariera mea a intrat în colaps și am pierdut totul: banii, investițiile, securitatea și, în cele din urmă, identitatea mea.

A fost o experiență agonizantă, foarte neplăcută. Am fost obligat să o iau de la zero, la treizeci de ani, cu o soție și trei copii sub cinci ani. Mai ales noaptea eram torturat, stând treaz, obsedat de pierderile mele.

Pentru cineva ca mine, care-și petrecuse toată viața luptându-se cu slăbiciunile, vulnerabilitatea mea era un sentiment nou, nefamiliar, incomod. În mod ironic, această slăbiciune, această recunoaștere ezitantă a crizei avea să-mi servească drept „trapă de evacuare” spre o nouă viață.

În cele din urmă am recunoscut că zilele mele nu fuseseră inspirate... fuseseră doar bune... folositoare în cea

mai mare parte... îmi plăteau facturile și îmi dădeau sentimentul că progresam. Dar acel progres nu mă emoționa.

Și atunci m-am trezit din somnul meu standardizat și am început să explorez. Am devenit din nou copil.

Frustrarea și mânia mea m-au dus la autorefecție, apoi la inspirație. M-am hotărât să mă eliberez de dependența de securitate care adormise latura mea pătimașă. M-am revoltat împotriva concluziei profesorului de la școala primară că „arta nu este pentru mine” și am rețezit artistul din mine.

„Toate schimbările sunt precedate de criză”, a scris Søren Kierkegaard. Criza mea era pierderea totală, dar necesară a felului în care mă vedeam pe mine și munca mea. Deodată mi-am dat seama că procesele pe care le organizasem în tipare care se puteau repeta ușor formaseră un plafon pentru potențialul meu. Mi-am dat seama că visurile mele erau ținute captive de convenție și că imaginația mea fusese adormită de poziunea predictibilității.

Fusesem ademenit să duc o viață cu puține convințeri — o existență logică, sistematică. Cele mai importante talente ale mele erau îngropate dedesubtul regulilor bine intenționate, dar în cele din urmă neînsuflețite, menite să mă îngrădească în structura corporatistă.

Ceea ce părea că este o existență pe care o controlam era de fapt o existență care mă controla. Pilonii succesului erau de fapt ziduri care mă împiedicau să-mi văd orizontul propriu. Vedeam doar ce era în interiorul acelor ziduri. Era ca și cum locuiam într-o cabană în cel mai neumblat lanț muntos din lume, numai că această cabană nu avea uși sau ferestre. Așadar, mă descurcam cu ce era

În cabană, fără să-mi dau seama că în afara ei erau mai multă frumusețe, aventură și sens, în orice direcție, decât mi-aș fi putut imagina.

Acum dulapurile erau goale și nu mai aveam niciun lemn să aprind focul. Alegerea mea era simplă: să stau înăuntru și să mor de foame sau să ies afară și să găsesc o cale de supraviețuire.

Am ales să dobor zidurile siguranței mele și să explorez ce era de cealaltă parte. Acest moment a marcat o revoltă la scară maximă împotriva vieții sigure pe care o trăisem atât de mult timp.

Pictura a devenit reabilitarea mea.

Fără să am o pregătire oficială, am luat câteva instrumente de pictură și m-am dedicat tabloului. Fără reguli. Fără standarde. Dezordonat, împrăștiind vopseaua cu pensulele și cu mâinile, a fost cathartic. Nemulțumirea mea a fost exorcizată. Dar era mai mult decât o terapie. Am descoperit că pictura este fascinantă și frumoasă. Mă atrăgea așa cum nimic nu o făcuse de ani. Am început să petrec timp cu artiști locali. Să dialoghez cu artiști. Să explorez idei cu artiști. Minte mea a început să se extindă în toate direcțiile. Am început iar să văd viața cu ochii unui copil.

Arta m-a îmbătat — ca ocupație și ca mod de viață. Am început să înțeleg arta nu numai ca pe un substantiv — o operă finisată; ci și ca verb de mișcare* - un mod de viață cu salturi, cu imersiuni, cu acte de curaj. Rămânea de văzut dacă puteam să fac din asta o carieră. Totuși,

---

* Joc de cuvinte intraductibil. *Art*, cu sensul de obiect de artă. Și *art*, forma arhaică pentru persoana a doua singular, indicativ prezent, a verbului *to be* (*thou art - you are - tu ești/exiști*) (*N. tr.*).

oportunitatea de a mă reprofila către ceva mai autentic părea un risc ce merita asumat. De fapt, dacă nu riscam, mă întorceam la ceea ce fusesem. M-am aruncat cu capul înainte în a mă redescoperi — în special, să redescopăr acea parte din mine care tânjea să fie explorată fără limite de timp... imaginație fără granițe... execuție fără reguli.

Dar nu vedeam imaginea de ansamblu din fața mea. Cu cât exploram mai mult comunitatea artistică, cu atât mai mult îmi dădeam seama că avea și ea limitări. Deși mulți dintre artiștii pe care i-am întâlnit aveau originalitate și competențe incredibile, le lipseau pregătirea și mijloacele pentru a-și câștiga existența. Creativitatea lor nu era tradusă în comerțul creativ, în primul rând pentru că ei presupuneau că afacerile erau construite numai din pasiune și idei. Drept urmare, acești artiști nu rezistau clișeului conform căruia erau necunoscuți din cauză că lumea pur și simplu nu înțelegea că are nevoie de ei.

Venind dintr-o slujbă corporatistă, știam mai bine, dintr-un punct de vedere filosofic și practic. Dar care era atunci perspectiva mea? Dacă nu credeam pe deplin în convențiile corporatiste *sau* în comunitatea artistică, eram un anarhist corporatist? Un birocrat artistic? M-am trezit prins între aprecierea experienței practice corporatiste și aprecierea imaginației artistice, fără o credință deplină în niciuna.

Și atunci am avut o revelație. Nu credeam în una sau în cealaltă. Credeam în amândouă.

Mi-am dat seama că cel mai mare potențial în carieră nu este atins numai prin gândirea convențională, critică. De asemenea, nu e atins numai prin gândirea inovatoare, neconvențională. Cel mai mare potențial personal este

atins atunci când imaginația neînfrânată recurge la competență critică și când perspicacitatea afacerii e personificată cu finețe artistică.

Provocarea pe care o înfruntăm în lumea corporatistă este că am fost îndelung programați să ne îndeplinim slujbele având o singură mentalitate: cea convențională, critică. Și acest fapt ne ucide abilitatea de a crea idei unice și, în cele din urmă, ne distruge potențialul.

Pe scurt, povestea este următoarea: Sistemul nostru de învățământ ne-a învățat să memorăm răspunsul predeterminat sau să studiem metoda predeterminată pentru a oferi soluția predeterminată. Aproape întotdeauna exista o cale corectă către un răspuns corect, și să faci treabă bună însemna să găsești și apoi să urmezi acea cale în mod repetat. Rareori exista loc pentru ceea ce numim în mod afectuos gândire „în afara cutiei”*. Tu și cu mine am fost recompensați — adesea în sens literal — pentru că am bifat *interiorul* căsuței corecte. Am fost învățați să fim critici de artă, dar nu artiști. Să gândim, dar nu să ne dezlănțuim, să ne eliberăm mintea**.

După ce am absolvit facultatea, ne-a fost și mai consolidată această filosofie a progresului. Ni s-a dat o descriere concretă a fișei postului și, împreună cu ea, o listă predeterminată de așteptări care cuprindeau respectarea unui protocol și îndeplinirea unei norme. Am avut apoi parte de training din partea cuiva care memorase

---

* Gândire *outside the box* = a nu gândi în tipare, a nu gândi ceea ce s-a gândit și s-a făcut deja. (N. tr.)

** În original, *unthink*, termen inventat de Erik Wahl, însemnând dezlănțuirea minții, adică deschiderea minții spre soluții inovatoare, nelimitate. (N. tr.)

metodologia de succes a slujbei noastre. Responsabilitatea noastră era simplă: să copiem metodologia. Pentru aceasta eram recompensați. Bonusuri. Creșteri de salariu. Premii. Și, în cele din urmă, promovarea într-o funcție care ne cerea același lucru, dar cu un grad mai mare de răspundere.

Și așa, tu și cu mine am învățat că pentru a avea cariere stabile și în creștere, trebuie să înțelegem și să ne conformăm lucrurilor deja făcute. Nevoia de originalitate, în cazul în care exista, era mică.

O revoltă la scară mare împotriva acestui sistem era inaplicabilă, idealistă și neviabilă. Artistul care moare de foame nu este doar o hiperbolă. Dar este nevoie disperată de o expansiune a gândirii convenționale.

Înțelegerea acestui fapt m-a lovit ca o epifanie. Ce-ar fi dacă simțirile artistice care determină revelații creative constante ar fi combinate cu strategiile practice de business pe care învățasem să le aplic atât de eficiente? Era oare posibil? Și dacă e așa, cum ar arăta acest tip de comportament?

După un amalgam de idei notate pe șervețele, care s-au transformat apoi în notițe și mâzgăleli, împrăștiate pe podeaua bucătăriei, am tot scris fără oprire și, într-o singură noapte, mi-am formulat întrebările, intuițiile și primele concluzii într-un nou mod de gândire referitor la muncă; tensiunea dinamică dintre rațiunea afacerii și simțirea artistică era un elixir îmbătător. În următoarele zile și săptămâni am cercetat cu atenție orice studiu relevant pe care l-am putut găsi. În cele din urmă, m-am apropiat de un răspuns atunci când am descoperit că trasăturile de caracter — care guvernează filosofia

comportamentului — care au modelat idoli artiști precum Picasso, Hemingway și Mozart erau aceleași ca cele care au modelat titani în afaceri precum Buffett, Jobs și Branson. Doar acest fel de a înțelege lucrurile m-a lămurit. Dar ce însemna asta?

În primul rând, însemna că existau multe forme ale creativității și că arta nu era „exilată” pe pereții muzeelor, în biblioteci și în sălile de concerte. Ea ocupa și holurile sediilor corporatiste. Reverbera și din birourile directorilor experimentați și antreprenorilor iscușiți.

Totuși, acest fapt nu era suficient. Voiam un exemplu mai tangibil — cineva la care mă puteam raporta, cineva care încorporează aceste trăsături și care era mai accesibil, cu care interacționez mai ușor decât cu Warren Buffett sau Ernest Hemingway. Mi-am continuat cercetarea.

Răspunsul s-a aflat în fața mea tot timpul. Există un al treilea grup care încorporează aceste trăsături, poate mai liber și mai complet decât idolii din trecut și prezent. Surpriza a fost nu numai că mă puteam asocia grupului, dar am făcut cândva parte din el — și la fel și tu.

Vorbesc despre copii.

În anii copilăriei, tu și cu mine am avut consecvent acele trăsături-cheie care duc la creativitate constantă. Curiozitatea ne conducea judecata. Entuziasmul antrena acțiunile noastre. Nu ne era frică de ce nu știam — în schimb, izbândeam în procesul descoperirii. Nu-i vedeam pe cei care ne priveau și nu aveam încredere în cei negativiști. Și cel mai bun lucru dintre toate, imaginația noastră nu avea limite.

Dar înainte să te lamentezi că acele zile s-au dus de mult, ar trebui să știi că există un revers.

Faptul că nu ne putem întoarce în copilărie este în avantajul nostru. Ca adulți, avem mult mai multe resurse la dispoziția noastră. Mințile noastre procesează informația mai rapid. Corpurile noastre sunt mult mai puternice și mult mai dezvoltate și au nevoie de mai puțin somn. Pe scurt, suntem mai eficienți, suntem ființe mai puternice ca adulți. Da, avem și mult mai multe responsabilități. Dar, la fel, avem putere mult mai mare nu numai să îndeplinim responsabilitățile respective, ci totodată să ne schimbăm propriile circumstanțe și pe ale celor din jurul nostru.

În timp ce la copii creativitatea se revarsă precum un râu primăvara, capacitatea ei e limitată de facultățile lor mentale și fizice imature. E, de asemenea, limitată de locul și timpul în care ei cresc. Steve Jobs a arătat cândva că, dacă nu ar fi avut acces la computere când era tânăr, nu și-ar fi explorat imaginația prin operații matematice și programare. Părinții tânărului Einstein erau supraveghetorii exprimării geniului lui creator. Dacă ei ar fi acceptat concluzia simplă dată de profesorii din școala primară despre copilul lor, mintea lui extraordinară ar fi urmat, după toate probabilitățile, un curs diferit. Copiii emană creativitate. Totuși, copiii se află sub semnul imaturității și circumstanțelor spre care îi conduc sau nu părinții lor.

Pe de altă parte, dacă noi, ca adulți, ne-am putea întoarce la izvorul nesecat de creativitate al copiilor, cu toate facultățile noastre, am putea deveni o forță pozitivă, puternică atât la serviciu, cât și în afara lui.

Pe măsură ce am început să pictez, să sculptez și să scriu ulterior acestei descoperiri care schimbă regulile jocului, ricoșând în pereții minții mele, am început să

aranjez șervețelele și notițele într-o prezentare pe care o puteam împărtăși cu publicul corporatist. Direcția carierei mele era clară. Am devenit un alt brand de speaker corporatist care, în loc să reîncadreze doar vechile tipare ale gândirii, a început să provoace companiile să se debaraseze de căile tradiționale și să se aventureze spre o nouă graniță guvernată atât de inteligența afacerilor, cât și de intuiția artistică, rațiunea corporatistă și sensibilitatea creativă. Pentru a scoate în evidență ideea, am permis artei mele să fie o metaforă vizuală care apare în direct pe scenă, în timpul fiecărei prezentări, colorând fiecare pânză timp de trei minute. Aceste prezentări de șaizeci de minute spre care mă condusesse epifania mea însemnau mult mai mult decât oportunitatea propriei slujbe. Erau traiectoria oricui spre o carieră mai vibrantă, mai aventuroasă, mai puternică. Și mesajul nu era doar pentru mine. Era pentru toți cei dornici să redescopere creativitatea îndrăznească — identitatea lor completă, încrezătoare, revelatoare — și apoi să-i dea aripi. Și acum, un deceniu mai târziu, pot să afirm că milioane de oameni au făcut asta.

La acea vreme, am învățat că inspirația poate întotdeauna să aibă o continuare. De pe scenă, în timpul prezentării de șaizeci de minute, pot să realizez atât de multe! În primul rând, pot să inspir oamenii să gândească și să acționeze mai creativ, însă acum aș vrea să fac un pas mai departe. Vreau să-ți arăt cum să descoperi și să eliberezi artistul din tine, nu doar atunci când ai nevoie să rezolvi o problemă la muncă sau să stabilești o campanie mare de publicitate, ci în fiecare zi, în modurile cele mai mari și cele mai mici care să-ți însenineze zilele și să-ți aducă un sentiment de plenitudine și satisfacție pe care poate nu

I-ai mai avut de ani de zile, poate de decenii. Redescoperirea creativității îndrăznețe poate să schimbe totul, de la felul în care-ți percepi slujba până la cât de bine îți faci meseria și la motivul pentru care te duci la muncă în fiecare zi. Poate să-ți schimbe viața.

Ca să ajungem acolo, trebuie mai întâi să clarificăm de unde ai început — artistul care erai odată, înainte ca logica și predictibilitatea să preia controlul. Trebuie să înțelegi acel „Atunci” pentru a înțelege acest „Acum”, în care te regăsești în prezent — în care m-am aflat și eu nu cu mult timp în urmă. De îndată ce trecutul și prezentul tău sunt clare, poți să aplici cu încredere acest „Cum”, prin care-ți îmbogățești viitorul imediat. Asta înseamnă să-ți eliberezi mintea de maniera în care ai fost învățat să gândești și să acționezi.

E o cale pe care am pornit, începând dintr-un loc care pun pariu că nu e atât de diferit de cel în care te afli tu acum. E o cale pe care și tu poți să pornești. Destinația este creativitatea îndrăzneță, neîngrădită.

O să te conduc pe această cale.

Călătoria începe acum.

— ERIK WAHL
San Diego, California
18 septembrie 2012

SECȚIUNEA întâi

ATUNCI...
(cine erai)

1

Ce era corect referitor la tine

Fiecare copil e un artist. Problema e cum să rămânem artiști după ce creștem.

— PABLO PICASSO

Într-o încăpere plină cu copii de cinci ani, întreabă câți dintre ei sunt artiști, și toți vor ridica mâna. Pune aceeași întrebare într-o încăpere cu persoane de treizeci și cinci de ani și s-ar putea să se ridice, ezitând, o mână. De ce se întâmplă asta?

Răspunsul la această întrebare începe să se contureze dacă înțelegem cine eram eu și cu tine când eram copii.

Ani de zile studiile au arătat că te-ai născut cu abilitatea de a iniția în mod unic idei și de a rezolva probleme. „Copiii au un imbold înnăscut pentru a face descoperiri”, explică Tim Seldin, președintele Consiliului Internațional Montessori* „Acest imbold de a descoperi continuă să se dezvolte pe măsură ce cresc și devine tot mai îndrăzneț

---

* Metodă în pedagogie (creată în 1907 de Maria Montessori) bazată pe educația senzorială și chinestezică.

atunci când ei încearcă să facă diverse lucruri, de la plăcintele de noroi din grădină până la inițierea unei ferme de viermi de mătase în camera de zi. Copiii se nasc cu o imaginație uimitoare și o dorință extraordinară de a explora lumea.”¹ Cu alte cuvinte, te naști artist — o personalitate cu o capacitate mare de învățare, adaptare și de elaborare a unor noi idei și soluții în orice moment.

În copilărie, creierul tău și-a dezvoltat ceea ce neurologii numesc „emisfera dreaptă” — partea creierului care este responsabilă de intuiție și abilitățile creatoare, sociale și vizuale: partea creierului tău care adoptă idei noi și neconvenționale, partea care este fascinată de surprindere, partea care nu are nevoie de nimic pentru a fi ordonată și concisă și perfect definită ca să descopere valoarea. Drept rezultat, mintea ta era un disc ce se învârtea continuu cu întrebări „de ce?” și, mai important, „de ce nu?”. Curiozitatea era în priză. Imaginația era nestăpânită. Inspirația era oriunde și peste tot. Lumea era pânza ta și, dacă existau reguli de creație, acestea erau puține.

Băieții transformă bețele în săbii și poartă zilnic bătălii imaginare. Transformă canalele de scurgere în râuri mari pe care navighează bărcuțele lor de hârtie. Aventură, imaginație, risc — acestea sunt înnăscute la băieți. Nici tipul jucăriilor pe care le au sau scena pe care se joacă nu contează. Dacă sunt chemați într-o călătorie, ei vor găsi tot ce le trebuie sau își vor face rost din ceea ce au la îndemână.

Băieții nu au nevoie să fie învățați să fie creativi. Ei își exprimă creativitatea fără rețineri. Și nu sunt singurii.

Fetele se transformă în balerine, cu puțin luciu de buze și o rochie care se înfoaie când fac piruete. Păpușile

lor și animalele de pluș devin însoțitori în expediție, pentru ca ele să-și găsească prințul și să participe la marele bal. Iar ele se aventurează în marele necunoscut — ca să facă următoarea mare descoperire sau să găsească o comoră îngropată ori pur și simplu să exploreze cele mai misterioase zone ale lumii lor imaginare.

Pentru cei asemenea băieților și fetițelor, explorarea este realitatea zilnică.

Îți amintești când zilele tale erau conduse de imaginația ta? Puteai să fii oricine sau orice doreai. Puteai călători în jurul lumii — chiar dincolo de lume — cu viteza gândului. Nu erau reguli care să îți spună că nu puteai sau nu ar trebui să faci ceva pentru că nu era productiv ca timp. Pragmatismul, logica și chiar siguranța nu-ți stăteau în cale. Erai liber să-ți sculptezi opere de artă din zilele tale — reprezentări tangibile ale creativității tale unice —, pline de bucurie, entuziasm și împlinire.

Copii fiind, funcționam astfel deoarece viziunea noastră asupra lumii era incompletă. Ca să învățăm și să creștem, aveam nevoie să adunăm masiv informație prin variatele noastre simțuri. Învățam un limbaj. Ne dădeam seama cum să ne raportăm la ceilalți. Descopeream legile fizicii și învățam cum să alergăm și să sărim, cum să ne folosim mușchii și membrele mai eficient. Pe scurt, am avut parte de pregătire pentru multele scenarii în care ne-ar putea duce viața la un moment dat, într-o rapidă succesiune. Mediul nostru original trebuia să fie unul bogat, vibrant și care să stimuleze imaginația.

Multe companii din lume au creat birouri care arată precum clasele de grădiniță, sperând să prindă acea scânteie a mediului bogat, vibrant al copilăriei. Companii

precum Google au folosit medii neconvenționale pentru a le ajuta să creeze produse de ultimă oră. Compania permite inginerilor să petreacă 20% din timpul de lucru explorând tot ce le declanșează curiozitatea. Libertatea le permite angajaților să lucreze singuri și să se concentreze la lucrurile care le provoacă imaginația. De asemenea, le permite angajaților care nu s-ar întâlni în mod normal în zilele lucrătoare să stea împreună și să facă schimb de idei. Unele dintre cele mai importante produse ale companiei Google au fost rezultatul acestei libertăți — Gmail, Google Earth, Google Labs și programul său reprezentativ, AdSense.

Ceea ce mulți nu știu este că, deși Google nu a recunoscut de unde i-a venit inspirația pentru beneficiile de 20% din timpul de lucru, această idee se datorează probabil gigantului 3M*, care în 1948 le-a permis angajaților să petreacă 15% din timpul de lucru explorându-și imaginația în profunzime. Compania voia să iasă în evidență în America de după război, atunci când rigiditatea definea mediul corporatist. A făcut asta și continuă s-o facă și azi. Legendarul Post-it a fost produs de un angajat numit Art Fry în timpul acestui proces de explorare de 15% din timp; dar acesta este doar unul dintre cele peste 22 de mii de patente ce au creat aproximativ 50 de mii de produse diferite, care aduc mai bine de 20 miliarde de dolari anual.² 3M este un vulcan al inovației.

Am putea noi să simplificăm excesiv motivele pentru creativitatea constantă a acestor companii atunci când o

---

* 3M a fost cunoscută până în 2002 ca Minnesota Mining and Manufacturing Company, are prezență globală și este o companie de tehnologii diversificate.

legăm de promovarea imaginației angajaților și explorării? În timp ce există, cu certitudine, alți factori care fac să fie atât de hipercreative unele companii din lume, precum Google și 3M, atunci când înșiși angajații au fost întrebați, de la nivelul executiv până la *cel de mijloc*, au spus că acest timp liber este catalizatorul major în crearea succesului continuu al companiei. Când Marissa Mayer era vicepreședintă la cercetarea produselor și experiența utilizatorului (acum e CEO la Yahoo!), ea a estimat că aproximativ jumătate din noile produse ale companiei Google erau rezultatul aceluși procent de 20% din timpul angajaților.³ Kurt Beinlich, director tehnic la 3M, a explicat că procentul de 15% din timpul angajaților a „modelat ceea ce este și cine este 3M.”⁴

Există ceva eliberator, ceva magic, ceva exuberant într-un mediu în care nu suntem restricționați de reguli și limite de timp și, în care, în schimb, suntem deschiși imaginației, posibilității și învățării. Așa este descris peisajul copilăriei timpurii*.

Ideea reînțoarcerii la copilărie pentru înțelepciune nu e deloc nouă. Cu toate că cei mai mari profesori și gânditori ai lumii au dezbătut timp de secole fiecare subiect și filosofie existente sub soare, singurul lucru asupra căruia au căzut de acord este nevoia adulților de a deveni din nou copii, nu doar ca să aibă o viață colorată, dar și ca să iasă din rutină și să înfrunte provocările vieții.

Iisus și-a certat aspru discipolii atunci când aceștia i-au împiedicat pe copiii dintr-o mulțime să se apropie de el. „Lăsați copiii să vină la mine”, a insistat El, „și nu-i opriți, căci a lor este împărăția lui Dumnezeu.”⁵ Sigmund

---

* Copilăria timpurie este cuprinsă între 2 și 6-7 ani.

Freud se lamenta: „Ce contrast deranjant este între inteligența radiantă a unui copil și mentalitatea fragilă a unui adult mediu!” Heraclit a scris: „Omul este el însuși atunci când dobândește seriozitatea unui copil care se joacă.” Friedrich Nietzsche afirma: „În fiecare om autentic e ascuns un copil care vrea să se joace.” Și, după cum spune Mahatma Gandhi, „Legile dragostei ar putea fi cel mai bine înțelese și învățate prin intermediul copiilor mici.”

Albert Einstein se întreba pe vremuri cum de s-a ajuns ca el să fie singurul care să dezvolte teoria relativității. El a explicat: „Motivul, cred, este că un adult obișnuit nu stă niciodată să se gândească la problemele legate de spațiu și timp. Acestea sunt lucruri la care s-a gândit când era copil. Dar dezvoltarea mea intelectuală a fost întârziată și, prin urmare, am început să-mi pun întrebări despre spațiu și timp de-abia când crescusem. Firește, față de un copil cu capacități obișnuite, am putut să studiez problema mult mai în profunzime.”⁶

În opinia lui Einstein, geniul lui era rezultatul faptului că rămăsese și la maturitate asemenea unui copil. Mai târziu, el va face faimoasa afirmație că „imaginația este mai importantă decât cunoașterea.”⁷ Este o afirmație surprinzătoare din partea unui geniu emblematic. Este, de asemenea, surprinzător că Einstein nu a fost un copil-fenomen. A fost ceea ce azi am numi un elev care trebuie ajutat pentru a-și depăși dificultățile de învățare și un copil-problemă.

„Einstein a învățat greu să vorbească...”, explică biograful lui, Walter Isaacson. „De asemenea, avea o atitudine rebelă și indisciplinată față de autoritate...” Dar aceste trăsături l-au ajutat să devină un geniu. Disprețul lui

infatuat față de autoritate l-a făcut să pună la îndoială înțelepciunea convențională. Dezvoltarea lentă a vorbirii l-a făcut curios referitor la lucrurile obișnuite ... ceea ce majoritatea adulților iau de bun fără să mai cerceteze”.⁸

Din fericire pentru Einstein — și pentru lume —, părinții lui au respins concepțiile tradiționaliste că aveau un copil cu probleme. Ei au continuat să-i încurajeze mintea fantastică și obiceiurile neobișnuite. Acestea au fost recompensate atunci când a crescut destul de mare încât să-și canalizeze vocația artistică prin competențe mai dezvoltate și cu precizie.

Această nevinovăție asemănătoare copiilor — sau copilăroasă în unele aspecte — a fost, de asemenea, responsabilă pentru înființarea a ceea ce cunoaștem azi ca fiind Outward Bound, cea mai mare organizație mondială de educație experiențială în natură, cu ramuri în treizeci de țări și pe șase continente. Astăzi, trainingul autentic, neconvențional este oferit prin cursuri pentru team-buildinguri corporatiste, tineri de la oraș și grupuri-țintă precum alcoolicii și familiile numeroase. Aceste cursuri se bazează pe convingerea fondatorului Kurt Hahn că atunci când oamenii sunt reinițiați în aventură, explorare, risc, ei sunt capabili să-și redefească sau extindă percepțiile a ceea ce e posibil, nu numai în propriile vieți, dar și în ale celor din jur. „Este mai mult în noi decât știm”, a scris el. „Dacă suntem făcuți să vedem asta, nu vom accepta să ne mulțumim cu mai puțin.”⁹ Numele „Outward Bound” spune totul. Este un termen nautic inventat de Sir Lawrence Holt, un magnat al flotelor, ai cărui bani și resurse au ajutat foarte mult la extinderea organizației. Sintagma a fost utilizată pentru a descrie un vas care

părăsește un port în care era în siguranță și pornește pe mări misterioase. Această înclinație de a ne îndrepta spre un port străin este ceva ce tu și cu mine făceam instinctiv când eram copii.

Înarmați doar cu imaginația noastră și mobilierul simplu din dormitoare, subsolurile sau curțile din spatele locuinței noastre, am părăsit zilnic portul sigur. Ne urcam pe dulapuri, apoi ne cățăram în copaci, apoi încercam să escaladăm casa. Am sărit de pe treapta cea mai de jos, apoi de pe scările medii, apoi de pe gardul din spate. Ne chemau lumi periculoase, inexplicabile. Am alergat mai repede. Am zburat mai sus. Am dansat până la extenuare. Am țipat mai tare. Ne-am epuizat explorând și inovând. Și am învățat mai mult în primii șapte ani de viață decât învățăm în oricare alți șapte ani din viață.

În tinerețe, eram cu adevărat conectați la inovație. Asta nu înseamnă că ar trebui să ne oprim din explorare, descoperire și inovație odată ce creștem. Astăzi, motivele pentru revelația creativă pot fi chiar mai puternice. Ar trebui să fim inspirați de faptul că, în calitate de adulți, suntem mult mai pregătiți să facem ceva cu adevărat plin de semnificație și care să dureze, prin descoperirile noastre. Nu numai că putem face din viețile noastre o aventură de fiecare zi, dar putem să înseninăm și viețile altora. Însă pentru a ne dobândi întregul potențial, trebuie să înlăturăm ideea că imaginația, curiozitatea și explorarea sunt lucruri simple.

Ce au înțeles Einstein, Nietzsche, Gandhi și Iisus este că există maxime nerostite pe care le adoptăm atunci când suntem copii și pe care și cei mai educați, experimentați, avansați adulți dintre noi nu ar trebui să le

abandoneze niciodată, dacă vrem ca zilele noastre să continue să ne fascineze și să ne împlinească.

1. Misterul adaugă semnificație

Când lui Isaac Newton i s-a cerut să descrie cele mai productive zile ca om de știință, el a explicat: „Eram ca un băiat care se juca pe malul mării, distrându-mă din când în când atunci când găseam o pietricică mai rotundă sau o scoică mai frumoasă decât una obișnuită, în timp ce marele ocean al adevărului se întindea nedescoperit în fața mea.” Atunci când misterul conduce, apare și curiozitatea. Întrebările *de ce*, *de ce nu* și *ce ar fi dacă*. Există puține lucruri mai consecvente în viața unui copil decât curiozitatea.

Când curiozitatea este forța care pune lucrurile în mișcare, o persoană este interesată, prezentă, într-o căutare înflăcărată. Este binecunoscută ideea conform căreia copiii își înnebunesc părinții prin întrebările lor neînțetate. Dar aceste întrebări sunt motivul pentru care ei îne vață atât de mult, așa de repede. De asemenea, ele mențin viața interesantă.

Gândește-te la cele mai grozave filme pe care le-ai văzut sau cărți pe care le-ai citit. Fără îndoială, elementele misterioase din ele ți-au stârnit interesul și ți-au menținut simțurile treze pentru a-ți satisface curiozitatea. Misterul este motivul pentru care privești o secvență intensă de cinci minute dintr-un film și te întrebi dacă ai respirat o singură dată. Este motivul pentru care picioarele tale pot să amorțească, fără să-ți dai seama, în mijlocul unei conversații antrenante cu o persoană pe care o

iubești. Este motivul pentru care suntem fascinați de alte galaxii și de spațiul cosmic și de posibilitatea existenței vieții pe alte planete. Misterul este motivul pentru care oameni precum magnatul afacerilor, Sir Richard Branson, regizorul filmelor *Titanic* și *Avatar*, James Cameron și directorul general al Amazon, Jeff Bezos, cheltuiesc milioane de dolari pentru a explora cele mai adânci abisuri ale oceanelor lumii.

Există o promisiune în mister: promisiunea cărărilor virgine și apelor necartografiate. Și, dacă vom continua căutarea, există promisiunea descoperirii. Misterul face totul mai interesant, iar mai interesant înseamnă mai semnificativ. Creativitatea se naște din mister.

2. Ignoranța duce la revelații

„Cunoștințele vaste ale lui Einstein în matematică și științe au sporit constant de-a lungul vieții lui”, explică autorul Scott Thorpe în cartea lui *How to Think Like Einstein (Cum să gândești ca Einstein)**. „Dar când ne uităm la capacitatea lui Einstein de rezolvare a problemelor, ceva pare greșit... Cele mai profunde revelații au venit în timpul unui an remarcabil de la începutul carierei lui. Câțiva ani mai târziu, capacitatea de rezolvare a problemelor a scăzut.” Thorpe continuă să descrie o tendință fascinantă și revelatoare a vieții geniului arhetipal. În primul an de facultate, pe când lucra la Biroul de patente din Elveția și revizua „îmbunătățirile storcătoarelor de rufe”, făcând fizică „pe ascuns”, a descoperit ecuația $E=mc^2$. În anii ur-

---

* Volum apărut în limba română cu acest nume la Editura Meteor Press, București, 2007 (n. red.)

mători, nu a fost mai puțin eminent și, de fapt, știa mai multe despre matematică și științe și avea mai mult timp să se concentreze la experimentele lui, alături de cele mai luminate minți ale vremii. Și totuși, cum arată Thorpe, „nu a mai rezolvat probleme științifice.”

„Ne-am aștepta ca abilitatea lui Einstein de rezolvare a problemelor să se coreleze cu inteligența și erudiția lui”, a concluzionat Thorpe. „În schimb, abilitatea de rezolvare a problemelor a scăzut în timp ce cunoașterea a crescut. Inovația s-a aflat la cel mai înalt nivel atunci când cunoașterea a fost la cel mai jos.”¹⁰

Este blestemul suprem al cunoașterii: atunci când știm cele mai multe lucruri, suntem cel mai puțin capabili să vedem noi soluții la probleme vechi sau noi căi de a aborda relații ascunse, sisteme sau ierarhii. Cea mai profundă cunoaștere este adesea cel mai mare impediment pentru creativitate în rezolvarea problemelor, deoarece gândul de a face abstracție de cunoaștere, în favoarea unei tabula rasa, pare absurd. Dar această lipsă de cunoaștere este arma secretă a oricărui copil. La acea vârstă, nu aveai nimic pe care să te sprijini. Nimic care să îți coloreze presupunerile. Nici fișiere mentale pe care să le parcurgi. Puține experiențe trecute din care să tragi concluzii.

Când erai copil, concluziile tale se bazau pe ultimele explorări sau experimente. Cunoașterea ta evolua în timp real și constant, deoarece mintea ta rămânea flexibilă și capabilă să adapteze concluziile la ultimele descoperiri. Îți rezervai constant dreptul de a te abține să judeci până la o analiză suplimentară. Cu această deschidere a minții erai capabil să vezi lucrurile, nu cum erai înclinat sau

instruit să le vezi, ci cum erau cu adevărat. Poate chiar mai bune decât erau. Ignoranța — chiar și cea voluntară — conduce la revelații.

3. Mai târziu înseamnă niciodată

Petrece o oră cu un copil și vei vedea că are o tenacitate neînduplecată. Își urmează dorințele în momentul în care apar și nu renunță până când nu obține ce și-a propus. Vrea ceva acum, în clipa asta. Mai târziu înseamnă niciodată. Deși această tenacitate combinată cu simțul urgenței poate să înnebunească un părinte și să-l facă să-și disciplineze copilul, ea are și o parte pozitivă. Este motivul pentru care copiii sunt măestrii spontaneității. Ei sunt gata de orice, oricând — mai ales înainte ca temele de la școală să le dea motive să spună nu.

Înghețată la 7:00 dimineața? Categorie!

Să sară pe trambulină la 10:00 seara? De ce nu?

Cântat într-un restaurant aglomerat? Ce anume vrei să asculți??

Pe măsură ce copiii cresc, ei devin mai conștienți de opiniile celorlalți și de comportamentul pe care ceilalți îl așteaptă de la ei în anumite situații. Înainte de aceasta totuși, nu există autolimitări sau limite sociale impuse pentru când și unde să fie distracție, frumusețe, revelații.

Ideea șansei norocoase este prevalentă în societatea noastră de ceva timp — mai ales când ne referim la actori și artiști. Totuși, adevărul este că multe din aceste așa-numite șanse au fost rezultatul posibilităților spontane de

explorare ale indivizilor, în momentul în care acestea s-au întâmplat.

În cartea *Earning Serendipity (Să câștigi serendipitate)*, autorul Glenn Llopis citează câțiva dintre cei mai cunoscuți beneficiari ai recompenselor spontaneității. „Un măr a căzut dintr-un copac”, scrie Llopis, „și un om a văzut mai mult decât un fruct anost. Isaac Newton a văzut o teorie extinsă a gravitației. De pe masa de lucru a căzut un arc de torsiune, iar un ofițer naval a văzut mai mult decât o alunecare stângace. Richard James a văzut Slinky-ul.* Un amestec din cauciuc a căzut pe un pantof de tenis, iar un chimist a văzut mai mult decât o pată încăpățânată. Patsy Sherman a văzut Scotchgard, o soluție împotriva tuturor petelor. O cultură de bacterii de mucegai a fost uitată în laborator și totuși un om de știință a văzut mai mult decât un instrumentar murdar. Alexander Fleming a văzut în asta „penicilina.”¹¹

Llopis spune în continuare povestea inginerului electrician elvețian George de Mestral, care s-a dus la o vânătoare de o zi cu câinele lui, în 1941. Când s-a întors acasă după o zi petrecută pe dealurile submontane ale Alpilor, a observat că o mulțime de scaieți se prinseseră de pantalonii lui de lână. Acest fapt i-a trezit curiozitatea de copil. A desprins unul și l-a observat la microscop. A observat că scaielele avea niște brațe mici ca niște cârlige, care îi permiteau să se prindă de materialul pantalonilor. De-aici s-a născut o idee, și nu orice idee — ci una care va duce la crearea unei companii multimilionare.

---

* Jucărie de plastic, sub forma unui arc spiralat, care coboară singură scările, lansată în anii '50.

Ideea: Velcro.*

Este una din acele creații, precum umerașul sau agrafa de hârtie, care par atât de simple, încât și noi ne-am fi putut gândi la ele. De obicei, e adevărat. Am fi putut veni cu ideea, poate chiar ar fi trebuit — dar numai dacă, în programul nostru adeseori stringent și în mintea noastră oarbă, am fi alocat spațiu creativității spontane. În copilărie aveai doar două lucruri în agendă și ambele se puteau petrece în orice moment: explorarea și creația. Reprogramarea nu era o opțiune. Fie lucrurile se întâmplau acum, fie nu se mai întâmplau niciodată!

4. Jocul este catalizatorul suprem

Autorul Jack Uldrich scrie despre joc: „Acesta le permite oamenilor să-și exerseze competențe de care ar putea avea nevoie mai târziu. Dar jocul merge dincolo de astfel de competențe pentru viață. Când ne jucăm, practicăm manipularea lucrurilor și controlul rezultatului evenimentelor. Găsim noi soluții la probleme vechi și creăm noi finaluri pentru experiențele noastre.”¹²

Eseistul englez inimitabil G.K. Chesterton a scris: „Adevăratul scop al vieții omului este jocul.” Nu era doar o afirmație improvizată. Chesterton a scris multe eseuri și cărți pe diverse teme, dar una singură tratează subiectul jocului. Este vorba despre *Manalive*** (*Omul însuflețit*). Titlul însuși este o aluzie răutăcioasă, dar povestea

---

* Sistem de prindere cunoscut mai ales sub denumirea de „arici».

** Volum apărut în limba română cu titlul *Omul etern*, la Editura All, în 2016 (n.red.)

Însăși este orice, numai previzibilă nu. Prezintă povestea lui Innocent Smith, un om care este fie complet nebun, fie cel mai genial om dintre noi toți. Își face apariția pe scena unei pensiuni londoneze fără viață, mohorâte, în timpul unei furtuni puternice, purtând un costum verde, strămt. Să spui că e excentric e prea puțin. Este așa de vivace și se poartă atât de absurd, încât puțini știu ce să creadă. Cu toate acestea, sunt atrași de firea lui blândă. În curând, prezența lui Smith schimbă dispoziția posomorâtei pensiuni. La un moment dat, ezitantul Inglewood își mărturisește dragostea pentru Diana Duke, nepoata proprietăresei. Un jurnalist cinic pe nume Michael o consolează pe moștenitoarea Rosamund Hunt. Și Smith însuși face planuri secrete să fugă pe ascuns cu însoțitoarea angajată de moștenitoare, Mary Gray. Totul pare perfect — până când apar doi doctori cu vestea că Innocent Smith este căutat pentru spargere și furt, bigamie și tentativă de crimă. Smith scoate un revolver și, părând să confirme acuzațiile, trage de două ori spre unul dintre doctori, râdând cu puțin capul acestuia.

Ulterior Smith este judecat, dar printr-o neașteptată răsturnare de situație, toate probele par să-i indice, ca și numele lui, nevinovăția sau, cum spune Chesterton: „nevinovat ca o floare de piciorul-cocoșului”. Într-o concluzie de maestru, este prezentat adevărul: Innocent Smith a tras spre oameni ca să-i inspire să-și prețuiască viața; casa în care a intrat prin efracție îi aparținea; femeile cu care se spunea că avea aventuri erau de fapt o singură femeie — soția lui, care își ascundea identitatea sub pseudonime, astfel încât cei doi să poată reconstitui la nesfârșit perioada în care el îi făcea curte.

Innocent Smith ar fi un personaj binevenit în multe case și birouri pe care le cunosc. Este un personaj fictiv, nevinovat ca un copil, care reprezintă elementul lipsă din viețile multor adulți. Ideea nu este că avem nevoie de el. Ideea este că putem fi ca el. Putem intra în birou cu pași mai fermi, cu un zâmbet curios, așteptând cu nerăbdare ca fiecare zi de lucru să fie o mare aventură, dacă știm cum să gândim și unde să privim. La un moment dat, noi toți am fost la fel de dispuși să ne jucăm ca Innocent Smith.

Aceasta nu este o ipoteză nefondată, după cum sublie niază autorul Jack Uldrich: „S-a descoperit că jocul reduce stresul, crește nivelurile energetice, înseninează perspectivele oamenilor, crește optimismul și stimulează creativitatea.”¹³

Se cuvine o redescoperire. Nu, o *reînviere*. O reînviere a felului în care obișnuiai să-ți trăiești viața. O reînviere a persoanei care erai. „Viața e ipocrită,” scria dramaturgul englez Christopher Fry, „dacă nu pot trăi așa cum simt că mă îndeamnă inima.”¹⁴ Este timpul să trăiești așa cum te îndeamnă inima. Cu pasiune. Curiozitate. Libertate.

„Jucați-vă fără să țineți scorul”, scrie Roy Williams, fondatorul Wizard Academy în Austin, Texas. „Jocul cere relaxarea minții încordate. Suntem întineriți și revitalizați de joc. Copiii sunt fericiți pentru că se joacă. Adulții sunt nefericiți pentru că ei nu se joacă.”¹⁵

Când eram copii, în ciuda circumstanțelor, în ciuda lipsei competențelor sau resurselor, viața ne oferea tot felul de posibilități, la fiecare pas. În acest context, exista un flux de creativitate neînfrânată, neîntreruptă. Trăiam după ritmul inimii și în lumea noastră. Mergeam

neînfricați pe cărările curiozității, indiferent unde ne purtau ele. Făceam asta în fiecare zi.

Dar asta era atunci. Undeva, cumva, viața noastră inocentă și hipercreativă a început să dea prioritate altei existențe mai puțin neînfrânate și mai puțin minunate. Explicația simplă este că am crescut. Însă este doar o parte din poveste.

SECȚIUNEA a doua

ACUM...
(cine ești)

2

Ce a mai rămas din tine

Prea mulți oameni cresc. Asta este adevărata problemă cu lumea, prea mulți oameni cresc. Uită. Nu-și mai amintesc cum e să ai doisprezece ani.

— WALT DISNEY

„**V**iața e fie o aventură îndrăzneță”, a spus Helen Keller, „fie nu e nimic.” Urmărește timp de o săptămână un eșantion oarecare de oameni de afaceri americani și s-ar putea să ajungi la concluzia că sintagma „aventură îndrăzneță” din ultima parte a citatului lui Keller este un blestem pentru existența adulților. Viața nu este o aventură îndrăzneță, și mai ales nu la locul de muncă. Iar dacă viețile noastre casnice s-ar putea să nu fie așa de rele, e totuși tragic să ne petrecem inutil cea mai mare parte a timpului în care nu dormim. „Ambiția mă chema”, se lamentează poetul Edgar Lee Masters, „dar mi-a fost groază de oportunități. Și totuși, am tânjit tot timpul după un sens în viața mea.”¹

Ce s-a ales de acea dispoziție nestăvilită de uimire, aventură și creativitate pe care o aveam cândva ? Cei mai

mulți ar spune că pur și simplu am crescut. Este o explicație superficială, mai ales dacă suntem sinceri cu noi înșine.

Viața ta este cu adevărat însuflețitoare? Sau, așa cum se confesează poetic Masters, există ceva după care tânjești tot timpul?

Există un fenomen medical numit „durerea-fantomă”. Este senzația că te doare un membru sau un organ pe care de fapt nu-l mai ai. Este mai frecventă la pacienții care au un braț sau un picior amputat, dar se întâlnește și la femei după o mastectomie sau la pacienții cărora li s-a scos un organ intern. Sentimentul că tânjești după creativitate ca adult este foarte asemănător cu durerea-fantomă. Singura diferență este că partea care-ți lipsește se află în realitate încă acolo. Doar că a rămas paralizată din vremea copilăriei.

Viața este cu adevărat însuflețită atunci când este dinamică. Cu toate acestea, pentru majoritatea dintre noi, devine un exercițiu în menținerea homeostaziei. Această rută este sigură, da. Și strategică. Chiar constantă și de încredere. Și totuși, în cele din urmă, sfârșim prin a trăi *ziua cârtiței**, fără să avem inițiativa și ingeniozitatea de a schimba ceva în bine. Calea creativității a început să se estompeze la un moment dat în timpul școlii primare și, pe măsură ce am crescut, în cele din urmă a dispărut.

„Învățarea modernă ne face un deserviciu”, scrie Debra Jennings, de la Proiectul Smart. „Începând cu grădinița, am fost instruiți să învățăm în primul rând doar cu o emisferă cerebrală, cea stângă, unde se află centrii

---

* Situație în care ți se pare că trăiești repetitiv, la nesfârșit, o serie de evenimente neplăcute (n.red.)

abilităților analitice, faptelor, gândirii raționale și logicii. Școlile primare cu buget redus și-au concentrat eforturile pe citit, scris și aritmetică, renunțând la orele suplimentare de artă, muzică și educație fizică. Chiar și examenul SAT* s-a concentrat în mod tradițional pe competențele verbale și pe matematică, specifice centrilor din emisfera stângă.²

Pe măsură ce ai avansat în școală, ai fost mai puțin încurajat și recompensat pentru gândirea abstractă, artistică. Valoarea artei a fost tot mai ignorată sau, în cel mai bun caz, stigmatizată cu statutul de facultativ. Artiștii erau un mic grup de oameni din afara grupului majoritar. Cei din interiorul grupului tău erau repartizați unui curs educațional în care erai lăudat pentru că repetai informația ca papagalul, dădeai răspunsuri preexistente, predefinite — pentru că mai degrabă foloseai logica și memoria, în loc să folosești imaginația și creativitatea. Erau din ce în ce mai puțin încurajate întrebările *de ce?*, *ce-ar fi dacă...?* și *nu cumva...?*, care cândva te defineau.

Câmpul muncii s-a potrivit apoi la fix. Ți se dădea un scenariu pentru productivitate și erai recompensat pentru că rămâneai în sistem. Acest fapt nu făcea altceva decât să consolideze modul static de acțiune pe care îl învățaseși atâția ani în școală.

De parcă nu era și-așa destul de rău, educația ta și mediul corporatist nu erau singurele influențe manifestate împotriva laturii tale creative. În timp ce creșteai, jumătatea stângă a creierului, numită de neurologi „emisfera stângă”, începea să-ți domine gândirea. Aceasta

---

* SAT Reasoning Test este un examen standardizat folosit pentru admiterea în universitățile din Statele Unite ale Americii (n.red.)